

ایران اینترنشنال – راهنمای معیارهای حرفه‌ای ما

مقدمه

این راهنما، اصول و شیوه‌های کار خبرنگاری در ایران اینترنشنال را شرح می‌دهد، و بخش مهمی از تعهد حرفه‌ای همه کسانی است که با این شبکه همکاری می‌کنند - اعم از سرمایه‌گذاران، مدیران، کارمندان، شرکت‌کنندگان در برنامه‌ها و تولیدکنندگان مستقل و قراردادی. هدف از گردآوری و انتشار آن، کمک به همکاران شبکه در تولید محتوایی با کیفیت بالا است، و هم این‌که مخاطبین شبکه با اصول و معیارهای کار ما آشنا شوند و بدانند که چه انتظاری از ما داشته باشند.

ما متعهدیم که درکارمان مستقل، بی‌طرف و صادق باشیم و با بالاترین معیارهای دقت و اعتماد کار کنیم. این ارزش‌ها جهانی است و همه رسانه‌های پیشرو به آن‌ها متعهدند و عمل می‌کنند. شبکه ایران اینترنشنال هم به این ارزش‌های جهانی تعهد کامل دارد. همه این اصول و معیارها به هم مرتبطند و در همه برنامه‌ها و تولیدات شبکه برای ما ملاک کارند. عمل به این اصول برای انسجام حرفه‌ای و اخلاقی شبکه ایران اینترنشنال، و کسب اعتماد مخاطبان ما اهمیت حیاتی دارد.

ایران اینترنشنال شبکه‌ای چندرسانه‌ای است که اخبار و نظرات مهم برای فارسی‌زبانان در ایران و سراسر جهان را پوشش می‌دهد، و وسیع‌ترین طیف ممکن از دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی را، بدون انحصار و استثنا منعکس می‌کند. ایران اینترنشنال با سرمایه بخش خصوصی تأمین می‌شود و متعهد به کار بی‌طرفانه، عینی و متوازن است.

۱- مسئولیت حرفه‌ای و مشورت

مسئولیت حرفه‌ای در ایران اینترنشنال بر عهده گروه برنامه‌سازان است - به ترتیب، شامل تهیه‌کنندگان (خبرنگاران چندرسانه‌ای)، تهیه‌کنندگان ارشد (خبرنگاران ارشد چندرسانه‌ای)، دبیران ارشد، سردبیران اجرایی، و رئیس شبکه. مسئولیت نهایی همه آنچه در ایران اینترنشنال تولید و منتشر می‌شود با رئیس شبکه است.

همه کسانی که در ایران اینترنشنال، در تولید و انتخاب مطلب و تصمیم‌گیری درباره محتوای شبکه دخالت دارند (اعم از کارمندان شبکه و برنامه‌سازان مستقلی که با ما همکاری می‌کنند) موظف‌اند اصول حرفه‌ای ما را بدانند و به آن‌ها متعهد باشند.

آشنایی با این اصول نه فقط از لوازم اساسی کار حرفه‌ای است، بلکه یکی از تعهداتی است که در قرارداد همکاران شبکه تصریح شده و بنابراین آشنایی کامل با آن وظیفه یک یک اعضای گروه است.

علاوه بر این، همکاران ما موظف‌اند که با قوانین کار رسانه‌ها، به خصوص قوانین مربوط به افترا، نقض حرمت دادگاه، حریم خصوصی، حفظ اطلاعات، حق نشر (کپی‌رایت) به خوبی آشنا باشند.

در ایران اینترنشنال، تصمیم درباره انتخاب محتوا تا حد مقدور به برنامه‌سازانی واگذار می‌شود که نزدیک‌تر از بقیه با مطلب سر و کار دارند، و از آنان انتظار می‌رود تجربه، مهارت و درایت آن را داشته باشند که تصمیم بگیرند چه محتوایی تولید و منتشر شود.

تولید برنامه کاری گروهی است و همه کسانی که در آن نقش دارند اغلب در جریان کار تصمیم‌های خود را با همکاران و مدیران خود در میان می‌گذارند. هر وقت و در هر موردی، اگر تردیدی دارید، حتماً با همکاران ارشد خود مشورت کنید. دبیران ارشد شبکه موظف‌اند برای همفکری و راهنمایی شما در مورد هر مسئله‌ای حاضر و در دسترس باشند.

این‌ها نکاتی بدیهی است، و همه باید بتوانند تشخیص بدهند که در چه مواردی لازم است با دیگران مشورت کنند. اما مواردی هم ممکن است پیش آید که قضاوت و تصمیم درباره آن‌ها دشوارتر از معمول است یا می‌تواند مسأله‌ساز باشد و یا در کار شبکه تاثیر درازمدت بگذارد. در این موارد، مشورت و همفکری الزامی است. به عبارت دیگر، این‌گونه موارد باید به موقع به سردبیران و مدیران ارشد ارجاع داده شود تا تصمیم‌های لازم در سطح بالاتر و با دقتی بیشتر گرفته شود.

در این موارد، شما باید موضوع را در وهله اول با مدیری که مستقیماً بر کار شما نظارت می‌کند یا سردبیر ارشدی که در بخش شما مسئولیت کارها را بر عهده دارد در میان بگذارید، تا او نیز، اگر لازم باشد، موضوع را به مدیر یا سردبیر ارشد خود ارجاع دهد. هر چه موضوع دشوارتر و بحث‌انگیزتر باشد، طبیعتاً باید در سطوح بالاتری بررسی شود. (احیاناً اگر سردبیر ارشدی در موقع لازم در بخش شما سر کار نباشد، باید موضوع را به یکی از همکاران رتبه بالاتر از خودتان، مثلاً خبرنگار/ برنامه‌ساز ارشد، یا سردبیر روز ارجاع دهید. نقش و رتبه این افراد، در هر یک از بخش‌های مختلف شبکه، اعم از گروه خبرگیری، تولید و پخش، برنامه‌ریزی، آنلاین و غیره ممکن است متفاوت باشد.

این راهنما بیشتر ضوابط اصلی کار ما را شرح می‌دهد. نکاتی که در این بخش آمده مشخصاً درباره مواردی است که مشورت با مدیران و یا سردبیران الزامی است، و تصریح می‌کند که با چه کسی باید مشورت کنید. و تکرار می‌کنیم که ارجاع این موارد به مدیران/سردبیران الزامی است، و در قرارداتان هم تصریح شده است.

- هر کاری که مستلزم دور زدن اصول مندرج در این راهنما باشد باید به تایید رییس شبکه برسد.
- اگر در دقت گزارشی یا اصالت فیلمی تردید دارید، یا اگر به نظرتان می‌رسد توهین یا افتزایی در آن است، یا اگر فکر می‌کنید مطلبی بر خلاف عرف و اخلاق اجتماعی است، باید با سردبیر ارشد بخش خود مشورت کنید.
- هر مطلبی که تصاویر به شدت دلخراش داشته باشد (مثل خشونت، دار زدن، خودآزاری و خودکشی) و یا زبانی به شدت تند و رکیک داشته باشد، نباید بدون اجازه سردبیر ارشد منتشر شود.
- اگر می‌خواهید چهره‌ای به شدت جنجالی را به عنوان مهمان برنامه دعوت کنید، باید با سردبیر اجرایی بخش خبر هماهنگ کنید.
- هر تصمیمی برای پخش اتهاماتی علیه افراد یا سازمان‌ها، بدون دادن فرصتی برای پاسخگویی به آن‌ها باید به سردبیر ارشد ارجاع شود.

- هر طرحی برای ضبط مخفیانه تصویر یا صدا، یا پخش آن بدون موافقت کسانی که صدا یا تصویرشان ضبط شده است، باید با سردبیر اجرایی بخش خبر هماهنگ شود.
- دعوت از اشخاص یا سازمان‌هایی که مرتکب عملیات تروریستی شده‌اند برای شرکت در برنامه‌های ما باید با تایید رییس شبکه باشد.
- تهیه فیلم یا ضبط صدای کسانی که مرتکب آدم‌ربایی، گروگان‌گیری، هواپیماربایی، و یا محاصره و اشغال شده‌اند باید با تایید رییس شبکه باشد.
- هر طرحی برای کار در مناطق ناامن یا پروژه‌های خطرناک باید با تایید سردبیر اجرایی بخش خبر باشد.
- هر طرح و پیشنهادی برای دور زدن مقررات ویزا و یا ورود غیر قانونی به کشورهای دیگر باید با تایید سردبیر اجرایی بخش خبر باشد.

۲ - درستی و دقت

دقت در کشف و گزارش درست و کامل حقیقت از عناصر اصلی اعتبار شبکه ما است. این اصل برای پیروی از دیگر اصول حرفه‌ای ما نیز اهمیت حیاتی دارد. برای مثال، نمی‌توانیم پیش از آن‌که واقعیت‌های (فکت) موضوعی را پیدا کنیم، درباره آن با انصاف و بی‌طرفی حرفی بزنیم. همه آنچه ما در این شبکه تولید و منتشر می‌کنیم باید مستند و بر اساس منابع و شواهد مطمئن باشد و به زبانی شفاف و دقیق بیان شود. آنچه را نمی‌دانیم باید راست و صریح به مخاطب بگوییم که نمی‌دانیم، و از گمانه‌زنی‌های بی‌اساس پرهیز کنیم.

● تفاوت واقعیت (فکت) با نظر

اصل اساسی در خبرنگاری مسئولانه و دقیق این است که میان واقعیت و نظر کاملاً تفاوت قائل شویم. واقعیت واقعیت است و معمولاً می‌توان آن را با روش‌های عینی، فارغ از این‌که چه کسی منبع آن است، اثبات کرد. اما نظر معمولاً بر اساس نوعی ارزش‌دآوری است که نمی‌توان آن را اثبات یا رد کرد چرا که نظرات متضاد و مخالف، بر خلاف واقعیات، می‌توانند (البته نه همیشه) به یک اندازه معتبر و درست باشند.

اصل مهم در کار ما این است که همیشه، پیش از هر چیز، به واقعیات متکی باشیم و درستی آن‌ها را ارزیابی کنیم. روش ما برای دستیابی به واقعیات و ارائه آن‌ها باید تا حد امکان عینی باشد و بنابراین، گاه ممکن است به یافته‌های غیرمنتظره‌ای نیز منجر شود.

● راستی‌آزمایی

باید سعی کنیم هر جا و هر وقت که ممکن است، اطلاعاتی را که داریم با منابع دست اول بسنجیم و راستی‌آزمایی کنیم. یعنی به اسناد و نوشته‌های اصلی رجوع کنیم و از کسانی که مستقیماً در موضوع دخالت داشته‌اند یا مستقیماً شاهد آن بوده‌اند پرسیم.

اطلاع درست نیازمند توجه دقیق به جزئیات است. به این معنا که باید، تا جای ممکن، هر اطلاعی را، حتی اطلاعی را که عموماً پذیرفته شده است، بازبینی و ارزیابی کنیم، و گاهی حتی باید دوباره به منابع اولیه برگردیم تا مطمئن شویم که مشاهدات و گفته‌های آن‌ها را درست و دقیق منتقل کرده ایم؛ به خصوص اگر منبعی دیگر اظهاراتشان را زیر سوال برده باشد.

اطلاع درست و دقیق همیشه مهم‌تر از اطلاع سریع است. اگر اطلاعی را سریع منتشر کنیم اما نادرست باشد ارزشی ندارد.

● پیش‌زمینه

اطلاع درست و دقیق فقط منوط به کشف واقعیات نیست، بلکه توضیح پیش‌زمینه موضوع هم بسیار مهم است. اگر موضوعی بدون پیش‌زمینه آن ارائه شود، ممکن است نادقیق و گمراه‌کننده باشد. بخشی اساسی از کار تولید و انتخاب محتوا، در واقع، تعیین و توضیح عناصر کلیدی از پیش‌زمینه موضوع است که بتواند برای درک درست و دقیق مطلب به مخاطب کمک کند.

بسیار اهمیت دارد که در پوشش موضوعات پیچیده و چندلایه و یا خبرهای فوری، اطلاعات و جزئیات مهمی را که نمی‌دانیم روشن و صریح به مخاطب بگوییم.

ارائه شفاف و موجز اطلاعات، عنصری حیاتی در خبرنگاری دقیق و قابل‌اعتماد و حقیقت-محور است.

● پخش زنده

پخش زنده ممکن است دشواری و چالش‌هایی برای ارائه دقیق و صحیح اطلاعات ایجاد کند، چرا که ارزیابی و راستی‌آزمایی اطلاعاتی که به سرعت می‌رسد معمولاً دشوار است. در این موارد اگر اطلاعات نادرستی پخش کردیم، باید در اولین فرصت تصحیح کنیم.

● تصحیح اشتباهات

اگر اشتباه فاحشی مرتکب شدیم، باید زود و صریح به اشتباه خود اذعان و آن را تصحیح کنیم. اگر به اشتباه مطلبی پخش کنیم که غیرمنصفانه باشد و منجر به شکایتی شود باید اشتباهمان را توضیح دهیم و اطلاع درست را جایگزین آن کنیم. و باید بابت هر اشتباه بزرگی عذرخواهی کنیم، به خصوص اگر اشتباه ما منجر به اهانت، صدمه به اعتبار و آبرو، و یا آزرده‌گی فرد یا گروهی شده باشد.

● منابع ناشناس

در استفاده از منابعی که هویت‌اشان مشخص نیست باید بسیار مراقب باشیم، و به هر حال فقط در موارد استثنایی که دلیل بسیار موجهی داریم از منابع ناشناس اطلاعی منتشر کنیم. استفاده از منابع بی‌نام مطلقاً به این معنا نیست که می‌توانیم اطلاعاتی غیرقابل اعتماد یا اتهاماتی بی‌اساس در مطلب خود بگنجانیم. اگر بناست هویت منبع محفوظ بماند، برای تأکید بر اعتبار اطلاعی که نقل می‌کنیم باید نزدیک‌ترین توصیف ممکن را در معرفی او ارائه دهیم بدون آن‌که هویتش را فاش کنیم.

● حق پاسخگویی

در نشر اتهام علیه اشخاص یا نهادها باید بسیار دقت کنیم. باید به آن‌ها حق و فرصت پاسخگویی بدهیم.

● برنامه‌سازان مستقل از شبکه

باید دقت کنیم که هرآنچه برنامه‌سازان مستقل از ایران اینترنشنال برای شبکه تولید یا اجرا می‌کنند به اندازه برنامه‌هایی که در داخل شبکه تولید می‌شود، درست و دقیق و قابل اعتماد باشد.

استناد به منبع اطلاع یا نظری که پخش می‌کنیم از لوازم اساسی دقت در کار ماست. اگر متخصصی شناخته شده و معتبر درباره موضوعی تخصصی و پیچیده، اطلاع یا توضیحی داد (به عنوان واقعیت، نه نظر)، معمولاً می‌توانیم به دقت و درستی حرف او استناد کنیم. ولی نباید فراموش کنیم که گاهی نظرات متخصصان نیز، حتی درباره واقعیت‌هایی واحد، ممکن است متفاوت و متضاد باشد و حتی باتجربه‌ترین کارشناسان نیز گاهی نظرات خود را به جای واقعیت‌های عینی ارائه می‌دهند.

● محتوای تولیدی کاربران

در استفاده از محتوای تولیدی کاربران (UGC)، از جمله متن، صدا، تصویر و سایر اشکال رسانه که در شبکه‌های اجتماعی تولید می‌شود، همیشه باید منبع آن را ذکر کنید و مشخص بگویید که تولیدی کاربران است. و هر گاه اطلاعی را که کاربران فرستاده‌اند در خبر یا گزارشی به کار می‌برید باید به دقت آن را ارزیابی کنید تا مطمئن شوید درست و دقیق است.

خلاصه نکات اصلی:

- مطالب را تا حد امکان از منابع دست اول، اسناد اصلی، و شواهد عینی به دست آورید.
- دقت و درستی اطلاعاتی را که جمع‌آوری کرده‌اید چندین بار ارزیابی کنید.
- همه مطالب باید مستند و مبتنی بر منابع و شواهد قابل اعتماد باشد و دقیق و روشن عرضه شود.
- ادعاها و اتهام‌هایی را که مهمانان شبکه و برنامه‌سازان مستقل در شبکه مطرح می‌کنند با دقت ارزیابی کنید.
- اعتبار و درستی هر نوع سند و مدرکی را بررسی کنید.
- درباره آنچه نمی‌دانید شفاف و صادق باشید.
- از گمانه‌زنی‌های بی‌اساس پرهیز کنید.
- در مورد ادعاها، اتهامات و سایر اطلاعاتی که نمی‌توان صحت آن‌ها را تأیید کرد به منبع آن استناد کنید.
- هرگز آگاهانه مخاطب خود را گمراه نکنید.
- صحت گفته‌های شاهدان عینی را ارزیابی کنید.
- در استفاده از منابع بی‌نام و نشان بسیار دقت کنید.

- صحت و اعتبار محتوای تولیدی کاربران را ارزیابی کنید و منبع آن را مشخص ذکر کنید.
- منابع اطلاعات خود را ذکر کنید.
- به افراد یا سازمان‌هایی که در شبکه اتهامات و ادعاهایی علیه‌شان مطرح شده حق و امکان پاسخگویی بدهید.
- به اشتباهات فاحش خود اذعان و زود آن‌ها را تصحیح کنید.
- اگر هنگام پخش زنده اطلاع نادرستی دادید، زود آن را تصحیح و اطلاع درست را جایگزین آن کنید.
- پیش‌زمینه موضوع‌ها را درست توضیح بدهید تا به فهم مطلب کمک کند و مخاطب سردرگم نشود.

۳- بی‌طرفی

بی‌طرفی یکی از معیارهای بنیادی ایران اینترنشنال است. خبرنگاری بی‌طرف مبتنی بر واقعیات و اطلاعات مستند، و پرهیز از پیش‌داوری‌های شخصی و سیاسی است. در واقع همین بی‌طرفی است که خبرنگاری را از کار تبلیغاتی متمایز می‌کند.

به زبانی بسیار ساده، بی‌طرفی یعنی جانب‌داری نکردن و ارائه طیفی از دیدگاه‌های مختلف. البته عمل به این اصل ساده نیست. همه ما جهان‌بینی خاص خود را داریم و در مورد اتفاقات پیرامون‌مان با نظرات خاص خود قضاوت می‌کنیم. و شاید هیچ‌کس نتواند مطلبی مُبرا از عقاید شخصی خود تولید و یا مصرف کند. بنابراین، خبرنگاری بی‌طرف و عینی از علوم دقیقه نیست، بلکه کاری است تجربی، مبتنی بر تمرین و مهارت حرفه‌ای و استفاده از روش‌های درست.

بی‌طرفی با عینیت و یا توازن، با جهت‌نداشتن و یا رعایت انصاف یکی نیست. اما همه این چهار مفهوم را نیز در بر می‌گیرد.

● تکرر دیدگاه‌ها، بدون پیش‌داوری

بی‌طرفی به معنای نوعی تعادل ریاضی بین دو دیدگاه مخالف یا جهت‌نگرفتن در جدل‌ها نیست. به معنای بی‌تفاوتی درباره اصول اخلاقی و یا تولید محتوای بی‌رنگ و بی‌اثر هم نیست. بی‌طرفی صرفاً یعنی از پیش‌داوری در جهت یا خلاف جهت خاصی پرهیز کردن. بی‌طرفی یعنی به چالش‌گرفتن همه پیش‌فرض‌هایی که داریم، و امکان دادن به طیف وسیعی از عقاید متنوع در مطالبی که تولید می‌کنیم.

و تنوع عقاید نیز صرفاً به تنوع سیاسی و فرهنگی محدود نمی‌شود؛ بلکه همه انواع نظرات و تجارب و همه گروه‌های اجتماعی را نیز در بر می‌گیرد - اعم از زن و مرد، پیر و جوان، شهری و روستایی، فقیر و غنی، مذهبی و سکولار، تحصیل‌کرده و تحصیل‌نکرده، و غیره.

● قضاوت بی‌طرف

اگر اطلاعات و شواهدی که در دسترس داریم امکان می‌دهد درباره موضوعی داوری کنیم، بی‌طرفی نباید و لزومی ندارد که ما را از قضاوت بازدارد. به عکس، بی‌طرفی به ما امکان می‌دهد درست‌تر قضاوت کنیم. خبرنگاری خوب گاهی ایجاب می‌کند که از نزدیک شاهد و ناظر واقعه‌ای باشیم و روایت ما از آن، برای دیگران ملاک و مرجع باشد، و یا با دیدن دقیق و جزئیات ماجرای درباره‌اش قضاوت کنیم. اصل بنیادی بی‌طرفی این است که قضاوت‌مان منصفانه و مبتنی بر بررسی دقیق جزئیات ماجرا و ارزیابی شواهد باشد، و دقیق و روشن نشان دهیم که چگونه از این شواهد به این قضاوت رسیده‌ایم.

خبرنگاری بی‌طرف نیازمند استقلال فکری، استناد به شواهد دقیق، و دقت و صداقت است. نیازمند این است که در بررسی شواهد و اطلاعات بی‌تعصب باشیم و جانب انصاف را نگه داریم، همه استدلال‌های مهم و مختلف را بسنجیم، و بدون پیش‌داوری و تعصب آن‌ها را ارائه کنیم.

● رعایت توازن

رعایت توازن یکی از عناصر اصلی بی‌طرفی است، ولی برخورد بی‌طرفانه به یک موضوع لزوماً به این معنی نیست که باید هر نظری را حتماً همراه با نظر مخالف آن عرضه کنیم، و یا به همه نظرات و دیدگاه‌ها، حتماً فضا و فرصتی یکسان بدهیم. ممکن است بعضی از نظرات در مقایسه با بعضی دیگر، ارزش توجه و فضای کمتر یا بیشتری داشته باشند، و این را شواهد و دلایل موجود تعیین می‌کند. نکته بسیار مهم این است که قضاوت درباره ارزش و اهمیت دیدگاه‌های مختلف باید سنجیده، معقول، متوازن، و منصفانه باشد و همیشه امکان برای طرح دیدگاه‌های مخالف باقی بماند.

اصل بی‌طرفی باید در همه مطالبی که تولید و پخش می‌کنیم رعایت شود. ولی به ویژه در پوشش مسایل بزرگ و جنجال برانگیز سیاسی، مذهبی، اخلاقی، فرهنگی، علمی، مالی و غیره اهمیت آن حیاتی است.

وقتی به این گونه مباحث مهم و حساس می‌پردازیم، باید طیف وسیعی از دیدگاه‌ها و نظرات مهم در شبکه منعکس شود و نظر را از خبر و واقعیات عینی کاملاً جدا کنیم. و نباید بگذاریم خودداری یک طرف ماجرا از اظهار نظر خدشه‌ای در گزارش ما وارد کند.

● بی‌طرفی در طول زمان

بی‌طرفی در مورد مباحث پیچیده و چند لایه ممکن است در طول زمان حاصل شود. بنابراین، باید بازه زمانی مناسب را برای تأمل بر دیدگاه‌های مختلف در یک بحث در نظر گرفت.

نگاه‌ها و دیدگاه‌های مختلف را می‌توانیم به شکل‌های مختلفی ارائه کنیم. در برخی موارد باید توازن را در یک مطلب یا برنامه خاص رعایت کرد. مثلاً خبری در یک برنامه اخبار. در مورد بعضی اخبار فوری، ممکن است پوشش همه ابعاد و نظرات مهم زمان ببرد، و شاید حصول بی‌طرفی، نه در یک خبر یا یک برنامه اخبار، بلکه در بازه زمانی طولانی‌تر، مثلاً چندین برنامه متوالی ممکن باشد.

در پوشش اتفاقات بزرگ، مثل جنگ یا کارزارهای انتخاباتی که در بازه زمانی طولانی‌تری شکل می‌گیرند، باید کاری کنیم که همه دیدگاه‌ها و نظرات مهم در طول زمان منعکس شوند. باید همه مطالب را با دقت در بازه زمانی معینی بررسی کرد تا مطمئن شد که اصل بی‌طرفی در آن رعایت شده است.

● نظرات شخصی خبرنگاران و دیگر همکاران

خبرنگاران و تهیه‌کنندگان ما، به خصوص مجریان و گزارشگران، چهره بیرونی شبکه محسوب می‌شوند، و تأثیر مهمی بر نظر مخاطبین درباره ما و قضاوت آنان در مورد بی‌طرفی ما دارند. وقتی خبرنگاران ما اتفاقات مهم سیاسی و موضوعات جنجالی را پوشش می‌دهند، نباید مخاطبان بتوانند رد و نشانی از نظرات شخصی آنان را در لابه‌لای گزارش‌ها ببینند.

کارشناسان و دیگر شرکت‌کنندگان در برنامه‌های ما (مانند استادان دانشگاه، مفسران، خبرنگاران، محققان، نمایندگان سازمان‌های خیریه، و غیره) در نظراتی که ابراز می‌کنند لزوماً اصل توازن را رعایت نمی‌کنند، و نباید فرض کنیم که نظرات آن‌ها خالی از پیش‌داوری است. لازم است مرتب نظرات شرکت‌کنندگان در برنامه‌های شبکه را بررسی کنیم و مراقب باشیم که اصل بی‌طرفی و توازن رعایت می‌شود.

گاهی ممکن است برای مخاطبان شبکه معلوم نباشد کسی که در برنامه‌های شرکت کرده است و نظری می‌دهد، از چه موضعی صحبت می‌کند. در این موارد شاید لازم شود توضیح بدهیم، که مثلاً مدافع نظر خاصی است یا در موضوع مورد بحث ما درگیری خاصی دارد. اگر نمی‌دانیم شرکت‌کننده‌ای چه نظراتی دارد، باید پیش از آن‌که در برنامه ظاهر شود از او پرس و جو کنیم.

نظرات بحث‌انگیز و جنجالی کسانی را که در مصاحبه‌ها یا برنامه‌های دیگر شبکه شرکت می‌کنند باید با دقت و صراحت به چالش بگیریم. ولی در عین حال باید به آنان امکان و فرصت بدهیم تا به سؤالات ما درست پاسخ بدهند. و برای ابراز دیدگاه‌هایی هم که در اقلیت قرار دارند باید امکان و فرصت مناسب فراهم کنیم.

همیشه باید حاضر باشیم تا پیش‌فرض‌های خود و باورهای رایج مخاطبان‌مان را - در سیاست، مذهب، مسایل نژادی، علم، تکنولوژی، محیط زیست، پزشکی، و یا هر حوزه دیگری - زیر سوال ببریم. گاهی شاید لازم شود به دیدگاه‌هایی بپردازیم و موضوعاتی را پوشش دهیم که بر خلاف باور عموم‌اند و ممکن است بسیاری از مخاطبان‌مان را برآشفته کند. در چنین مواردی، باید با یکی از اعضای ارشد تیم سردبیری مشورت کرد.

● چالش منصفانه

در برنامه‌های شبکه، نه فقط کسانی را که در حکومت و یا صاحب قدرت‌اند، بلکه مخالفین آن‌ها را نیز باید به چالش بکشیم - اعم از گروه‌های اپوزیسیون، افراد و جمعیت‌هایی که نظری یا سیاستی را تبلیغ می‌کنند، و دیدگاه‌های مختلف دیگر، از جمله دیدگاه‌ها و نظرات مخاطبین خودمان.

● کاربرد زبان

یکی از عناصر اصلی بی‌طرفی استفاده از زبانی دقیق و سنجیده است. در گزارش جنگ یا وقایع خطرناک (مثل حملات تروریستی و بلایای طبیعی)، بسیار مهم است که زبان‌مان دقیق، گزارش‌مان کامل و مسئولانه، و منابع اطلاعاتی‌مان شفاف باشد. باید تا می‌توانیم آنچه پیش آمده را دقیق و مشخص توصیف کنیم و از برجسب‌ها و عبارات کلی و کلیشه‌ای پرهیزیم. اگر از واژه‌های «تروریست» و «تروریسم» استفاده می‌کنیم، باید عادلانه و یکسان آن‌ها را به کار ببریم، والا اعتبار ما به کار درست و بی‌غرض لطمه خواهد خورد.

در پوشش تظاهرات و راهپیمایی‌ها و اتفاقات مشابه باید در ذکر تعداد افراد شرکت‌کننده دقیق و محتاط باشیم. حتماً باید منابع اطلاعات خود را ذکر کنیم و اگر منابع مختلف ارقام بسیار متفاوتی دادند، حتماً باید این تفاوت‌ها را گزارش کنیم. باید هر چه را می‌دانیم، و همین‌طور، هر چه را نمی‌دانیم، با شفافیت بگوییم.

● بازنمایی اشخاص

اشاره به گرایش‌های جنسی، معلولیت، قوم و نژاد، و سن افراد تنها در صورتی موجه است که مستقیماً به موضوع بحث مربوط باشد. داورهای پیش‌ساخته را نباید دامن بزنیم - مثلاً این‌که با افراد معلول تنها در رابطه با معلول بودن آنها گفتگو کنیم، یا کسی را که از اقلیتی قومی یا مذهبی است فقط در مباحث مربوط به قوم و مذهب شرکت بدهیم.

● برنامه‌های حاوی نظرات شخصی

ایران اینترنشنال ممکن است برنامه‌های مختلفی تولید کند که در آن‌ها طیف وسیعی از افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها نظرات و باورهای شخصی و گاه جنجالی خود را ابراز کنند. مثلاً، یک فعال حقوق بشر از دیدگاه خاصی دفاع کند، یا دانشمندی نظریه‌ای را توضیح بدهد، و یا تاریخدانی تعبیر رایج از یک رویداد تاریخی را زیر سؤال ببرد. همه این‌ها می‌تواند به ارتقای فهم عمومی و مباحثه جمعی کمک کند، به خصوص وقتی درباره مسائلی آشنا و جاافتاده، نظراتی تازه و خلاق مطرح شود.

مطلبی که عمدتاً بیان نظرات شخصی است باید به روشنی برای مخاطب مشخص شود. و اگر به موضوعی حساس و بحث‌انگیز پرداخته باید دقت کنیم که اطلاعات آن درست باشد، نظرات دیگر را منصفانه نقل کند، و دیدگاه‌های مخالف هم امکان و فرصتی مشابه در شبکه داشته باشند.

● نظرسنجی

باید در انتخاب نظرسنجی‌ها، پرسش‌نامه‌ها، و در رأی‌گیری از مخاطبان خود محتاط و دقیق باشیم. بسیار مهم است که شیوه آمارگیری‌ها را درست بسنجیم، و با زبان دقیق و توضیحات روشن نتیجه آن‌ها را گزارش کنیم. مخاطبان ما باید بتوانند به پژوهش‌های ما و گزارش ما از آن‌ها اعتماد کنند.

خلاصه نکات مهم عملی در مورد بی‌طرفی:

- اساس بی‌طرفی آگاهی از همه دیدگاه‌های اصلی درباره موضوع مورد بحث است.
- اصل بی‌طرفی باید در همه موضوعات و مطالبی که تولید و پخش می‌کنیم رعایت شود.
- برنامه‌های ما باید منعکس‌کننده تنوع و تکرر دیدگاه‌ها باشد، به طوری‌که در طول زمان هیچ دیدگاه مهمی را از قلم نیاندازیم یا به آن بیش از اندازه توجه نکنیم.
- مفهوم تنوع و تکرر محدود به زمینه‌های سیاسی و فرهنگی نیست، بلکه انواع گروه‌های اجتماعی، دیدگاه‌ها و تجربه‌های مختلف را نیز در برمی‌گیرد.
- نباید در برنامه‌های شبکه نظری را به ناحق به نظری دیگر ترجیح بدهیم، بلکه باید مجموعه متعادلی از دیدگاه‌ها ارائه کنیم که در آن اعتبار هر دیدگاهی بسته به وزن استدلال‌های آن است.
- هیچ دیدگاهی را تحریف نکنید.
- در مورد هیچ دیدگاهی این تصور را القا نکنید که نظر ایران اینترنشنال است.

- نظرات و فرض‌های خودمان و همچنین کسانی را که در برنامه‌های ما شرکت می‌کنند زیر ذره‌بین بگذارید.
- هیچ اطلاعی را محرز نگیرید، و باورهای رایج را به چالش بکشید.
- به زبانی شفاف و دقیق بنویسید و حرف بزنید که نه تهییج کند و نه تحقیر.
- هم کسانی را که قدرت دارند به چالش بکشید و هم کسانی را که ندارند.
- طیف افراد و نظرات در برنامه‌های شبکه را وسیع کنید.
- مراقب باشید که هیچ نظر و واقعه‌ی تحریف نشود.
- اگر کسی که در برنامه‌های شبکه شرکت می‌کند دیدگاهی خاص یا ارتباطی شخصی با موضوع برنامه دارد، شفاف و روشن به مخاطب اطلاع بدهید.
- خبرنگاران و تهیه‌کنندگان ما، به ویژه مجریان و گزارشگران، نباید نظرات شخصی خود را در برنامه‌ها منعکس کنند.

۴ - محتوای آزاردهنده

تلاش ما این است که جهان را همان‌طور که هست منعکس کنیم و همه واقعاتش را نشان دهیم. ولی در عین حال، باید همیشه متوجه حساسیت‌های مردم و عرف عمومی نیز باشیم. برنامه‌های ما گاهی ممکن است حاوی مطالبی باشد که برای گروه‌هایی از مخاطبان ما موهن یا آزاردهنده است. مثلاً، زبان رکیک، سکس، خشونت و عذاب، توهین و تحقیر، و غیره. برای پخش این‌گونه مطالب باید دلیل حرفه‌ای محکم مشخصی داشته باشیم، و به مخاطب پیش‌آگهی بدهیم. ما مجازیم برنامه‌های چالشی داشته باشیم، ولی در عین حال وظیفه داریم مخاطبان خود را هم بی‌هوده نیازاریم.

این‌که چه‌طور عرف رایج را تعیین کنیم و بر چه اساسی خلاف آن تصمیمی بگیریم، نیاز به بحث و مشورت دارد. داوری ما در این موارد باید هم با توجه به مسئولیت احترام به فرهنگ عمومی باشد، و هم رعایت حق مردم به آزادی بیان و دسترسی آزاد به اطلاعات.

گزارش اخبار از مهمترین عناصر کار ایران اینترنشنال است. تصاویر قوی و جذاب، و گاه خشن و آزاردهنده، اغلب بخشی حیاتی از کار پوشش اخبار است. اما باید در استفاده از تصاویر دلخراش محتاط باشیم و تنها زمانی آن‌ها را به کار ببریم که برای فهم درست و دقیق موضوع لازم باشد. این اصل درباره فیلم دوربین‌های مداربسته و تصاویر تلفن‌های دستی نیز که به وفور در شبکه‌های اجتماعی هم‌رسان می‌شود صادق است. همیشه باید پرسید این تصاویر چه ارزشی به محتوای مطلب اضافه می‌کنند

بسیار مهم است که برنامه‌های ما کرامت انسان را محترم بدانند. در استفاده از مطالبی که بیش از حد خشن و تهاجمی، و ترس‌آور و تحقیر کننده‌اند، به‌خصوص در اخبار و برنامه‌های مستند، باید بسیار محتاط و مراقب باشیم.

باید پیش از پخش گزارش، به مخاطب هشدار بدهیم که موضوع یا تصاویر گزارش می‌تواند آزاردهنده باشد.

۵ - انصاف

باید سعی کنیم که در برنامه‌های شبکه انصاف در مورد همه رعایت شود - مخاطبانمان، همکاران و شرکت‌کنندگان در برنامه‌ها، و نیز همه کسانی که در مطالب‌امان به آن‌ها می‌پردازیم. باید محتوای برنامه‌های ما بر اساس احترام و صداقت، و دور از تعصب و پیش‌داوری باشد، و از برخورد نامنصفانه و مغرضانه با افراد یا سازمان‌ها پرهیز کنیم.

باید با شرکت‌کنندگان در برنامه‌های شبکه با صداقت و احترام رفتار کنیم. باید مطمئن باشیم که برای حضور در برنامه موافقت کرده‌اند. باید نوع برنامه، موضوع آن، و نیز سهمی را که قرار است در برنامه داشته باشند، درست برای‌شان توضیح بدهیم؛ از جمله این‌که آیا برنامه ضبط می‌شود یا زنده پخش خواهد شد. باید مشخص کنیم چه کسان دیگری قرار است در برنامه شرکت کنند و چه طیفی از دیدگاه‌ها قرار است پوشش داده شود. و برنامه‌ای که تولید و پخش می‌شود باید نظرات همه شرکت‌کنندگان را منصفانه منعکس کند.

اگر بدون اطلاع و توافق کسی تصویر یا صدای او را در برنامه‌ای به کار می‌بریم، یا اشاره‌ای به او می‌کنیم، باید در انعکاس و بازنمایی نظرات او دقیق و منصف باشیم، و تا حد مقدور، حق او را به حریم خصوصی رعایت کنیم.

اگر در برنامه‌ها اتهاماتی علیه فرد یا سازمانی مطرح می‌کنیم، معمولاً باید به آن‌ها حق و فرصت پاسخ بدهیم، مگر این که دلیل موجهی خلاف آن داشته باشیم.

باید به صاحب‌ه‌شوندگان فرصت کافی بدهیم که به سؤال‌ها پاسخ بدهند یا نظرات خود را بیان کنند، هرچند در مواقعی، صاحب‌ه‌کننده ناگزیر است حرفشان را قطع کند.

گاهی لازم است به مخاطبان بگوییم که از کسی خواسته‌ایم در برنامه شرکت کند اما حاضر نشده است، و یا توضیح بدهیم که چگونه نظر مخالف را در برنامه کنجانده‌ایم

۶ - شبکه‌های اجتماعی و حضور در مجامع عمومی

حضور فردی ما در شبکه‌های اجتماعی روز به روز برای کار خبری شبکه ما اهمیت و در عین حال حساسیت بیشتری پیدا می‌کند. ساده‌ترین و شاید عملی‌ترین توصیه ما به همکاران این است که اگر نظری یا مطلبی را برای انتشار در ایران اینترنشنال مجاز و مناسب نمی‌بینید، در شبکه‌های اجتماعی هم آن را منتشر نکنید.

خبرنگاران ایران اینترنشنال باید از شبکه‌های اجتماعی با مسئولیت استفاده کنند، و به تمام اصول حرفه‌ای ما که در این راهنما آمده است (یعنی صحت و دقت، بی‌طرفی، انصاف، و غیره) پایبند بمانند. مسئولیت مطالبی که در شبکه‌های

اجتماعی منتشر می‌کنند به عهده خود آن‌ها است؛ و باید مراقب باشند در مناقشات و حرکت‌های سیاسی، چه در ایران، چه در منطقه و یا در دیگر نقاط جهان، بی‌طرف باشند.

خبرنگاران ایران اینترنشنال می‌توانند نظرات خود و دیگران را در شبکه‌های اجتماعی منتشر کنند، به شرط این‌که اصول و قواعد شبکه را زیر پا نگذارند، و حتماً بگویند که «نظرات من لزوماً نظرات شبکه نیست». مثلاً خبرنگاری که کارش پوشش مسایل محیطزیست است، می‌تواند درباره اثر پیمان‌های بین‌المللی اقلیمی در صفحه خود نظر بدهد، و یا گزارشگر ورزشی شبکه می‌تواند طرفدار یکی از تیم‌های فوتبال باشد. اصل کلی این است که آنچه را که نمی‌توانید در برنامه‌های ایران اینترنشنال بگویید، در شبکه‌های اجتماعی هم نگویید، حتی به عنوان یک فرد مستقل.

در ضمن، فراموش نکنید آنچه در «جمع‌های بسته» (closed forums) در اینترنت می‌گویید اغلب به فضاهای عمومی‌تر هم درز پیدا می‌کند، و به همین دلیل، این قواعد و اصول در مورد همه انواع شبکه‌ها صدق می‌کند.

هرگونه حضور در مجامع عمومی به نمایندگی از ایران اینترنشنال، مثلاً در میزگردها، سخنرانی‌ها، مراسم اهدای جایزه، باید از پیش با مدیر مستقیم‌تان هماهنگ شود.

چند نکته درباره استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی:

- زبان رکیک به کار نبرید و پرخاش نکنید.
- مطالبی منتشر نکنید که کار همکارانتان را تضعیف و کم ارزش کند .
- اخبار فوری را پیش از آن‌که در شبکه‌های اجتماعی منتشر کنید به اتاق خبر اطلاع بدهید.
- مطالبی در شبکه‌های اجتماعی منتشر نکنید که ناقض محتوای برنامه‌ها و مطالب ایران اینترنشنال باشد.
- اطلاعات خصوصی ایران اینترنشنال (از جمله اطلاعات مالی، برنامه‌های آتی و موضوعات شخصی) را منتشر نکنید یا درباره آن‌ها نظر ندهید.
- از جدل در شبکه‌های اجتماعی پرهیز کنید.
- منتشر یا همخوان کردن مطالبی از دیگران در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به معنای تأیید و قبول شما باشد، ولو این‌که خودتان چنین منظوری نداشته باشید.
- به قوانین احترام بگذارید، به خصوص به قوانین مربوط به افتراء، حریم خصوصی، تبعیض، آزار و اذیت، و کپی‌رایت.

۷ - حذف مطالب از سایت ایران اینترنشنال

مطالبی که در سایت ایران اینترنشنال منتشر می‌کنیم به طور دائمی روی سایت می‌مانند، مگر در مواردی خاص، مثلاً اگر اجبار قانونی داشته باشیم، یا اصول حرفه‌ای ما به شکل فاحشی نقض شود، یا احتمال بدهیم کسی آسیب ببیند، یا امنیت کسی به خطر بیافتد.

اگر اطلاعات نادرستی منتشر کردیم، باید روشن و شفاف اذعان کنیم، و اشتباهمان را، نه حذف، بلکه اصلاح کنیم. در بعضی موارد، خیر یا مطلبی در زمان انتشار درست است، ولی به مرور زمان، با تحولات تازه در ماجرا، ممکن است کهنه و نادقیق شود، و یا بدون توضیح تازه گمراه کننده باشد. در همه این موارد نیز نباید مطلب را حذف کرد، بلکه باید آن را تصحیح و به‌روز کنیم، و پیش‌زمینه مناسب آن را توضیح بدهیم.

تنها زمانی می‌شود مطلبی را حذف کنیم که هیچ راهی برای تصحیح آن وجود نداشته باشد. در این گونه موارد، باید دلایل حذف یا جایگزین کردن آن را دقیق و شفاف به مخاطب خود توضیح دهیم.

۸ - قانون: افترا، نقض حرمت دادگاه، حریم خصوصی، کپی‌رایت

کار ما در ایران اینترنشنال مشمول قوانین بریتانیا است، و بنابراین، خبرنگاران ما باید آگاهی درستی از این قوانین داشته باشند، به خصوص قوانین مربوط به افترا، نقض حرمت دادگاه، حریم خصوصی، و کپی‌رایت. آنچه در اینجا آمده، تنها شرحی مختصر از نکات اصلی این قوانین است.

• افترا یا تهمت

تعریف افترا می‌تواند «لطمه‌زدن به آبرو و اعتبار کسی نزد افراد خردمند» باشد و یا «ادعایی که کسی را در معرض نفرت، تمسخر، و توهین دیگران بگذارد». تصمیم درباره مطلبی که در شبکه تولید و پخش می‌کنیم، از جمله مطالب و نظرات مهمان‌های برنامه، در نهایت با خود ما است، و بنابراین در صورتی که حاوی افترا هم باشد، خود ما مسئول خواهیم بود.

در «دفاع» از مطلبی که ممکن است افترا تلقی شود، به چند استدلال می‌توان تکیه کرد: بیان حقیقت (یعنی بتوان اثبات کرد ادعایی که افترا به نظر می‌رسد کاملاً حقیقت دارد)؛ اظهار عقیده صادقانه (یعنی عقیده‌ای که ابراز شده بر اساس واقعیت باشد و کسی که آن را ابراز کرده عمیقاً و صادقانه به آن باور داشته باشد)؛ و مصلحت عمومی.

پوشش هر مطلب یا خبری که احتمال افترا در آن باشد باید به تایید سردبیر ارشد مسئول برسد.

• حریم خصوصی

طبق قانون، هر کس حق دارد از حریم خصوصی خود محافظت کند و انتظار داشته باشد که دیگران نیز به حریم خصوصی او احترام بگذارند. آنچه ما مجازیم که از زندگی خصوصی افراد ضبط یا پخش می‌کنیم عمدتاً بستگی دارد به اعتبار و وجهه عمومی آن‌ها، آنچه خبرسازشان می‌کند، و ماهیت گزارش ما.

ما نه می‌توانیم و نه اجازه داریم که بدون توافق افراد وارد زندگی خصوصی‌شان شویم، مگر در مواردی استثنایی که دلیل بسیار محکمی داشته باشیم. در این گونه موارد معمولاً باید بتوانیم نشان دهیم که ورود به زندگی خصوصی این افراد به مصلحت عمومی است، و این مصلحت بر حفظ حریم آن‌ها اولویت دارد. در هر حال هر تصمیمی برای نقض حریم خصوصی کسی و یا فیلم‌برداری محرمانه از او باید به تأیید رییس شبکه برسد.

باید بسیار مراقب باشیم که نشانی خصوصی افراد و اطلاعات خانوادگی‌شان (از جمله عکس‌های آن‌ها) کاملاً محفوظ بماند.

• نقض حرمت دادگاه

قانون نقض حرمت دادگاه برای پیش‌گیری از انتشار گزارش‌هایی است که می‌تواند محاکمه‌ای عادلانه را مخدوش کند. مثلاً با ایجاد شبهه در ذهن هیأت منصفه که متهم گناهکار است. یا مثال دیگر اینکه پیش از برگزاری دادگاه با یکی از شاهدان مصاحبه کنیم.

اگر دادگاه محدودیتی برای گزارش جریان محاکمه تعیین نکرده باشد، ما طبق قانون مجازیم از دادگاه گزارش تهیه کنیم، مشروط بر این‌که آنچه را در دادگاه می‌گذرد دقیق و منصفانه نقل کنیم. این کار، ساده و سراسرست به نظر می‌رسد، اما جزئیات و مقررات پیچیده‌ای دارد که باید رعایت شود، و به همین دلیل در گزارش روندهای قضایی همیشه باید بسیار محتاط باشیم.

بعضی از نکات اساسی در گزارش کردن جریان دادگاه‌ها:

- گزارشی ندهید که القا کند متهم مجرم یا بی‌گناه است. مثلاً گزارشی که به محکومیت‌های گذشته او، یا اعتراف او به جرائم دیگر، یا به شواهدی از صفات بد او اشاره کند.
- از رییس دادگاه، دادستان، وکیل متهم، و یا روند محاکمه انتقاد نکنید.
- نتیجه محاکمه را پیش‌بینی نکنید.
- اطلاعاتی منتشر نکنید که هویت اعضای هیأت منصفه را فاش کند.
- تا وقتی پرونده در جریان است، با هیچ شاهد رسمی و یا احتمالی مصاحبه نکنید.

• کپی‌رایت

قانون کپی‌رایت برای حفاظت از حقوق افراد یا شرکت‌هایی تنظیم شده که آثارشان بدون مجوز آن‌ها تولید و تکثیر می‌شود. این قانون به صاحب کپی‌رایت در مورد همه جنبه‌های استفاده از آثاری که تولید شده، حق انحصاری می‌دهد.

قانون کپی‌رایت در مواردی بسیار خاص، به منابع دیگر اجازه می‌دهد تا بدون نقض قانون از اثری استفاده کنند. این کار به «استفاده منصفانه» (fair dealing) مشهور است. از این قانون می‌توان در گزارش اتفاقات روز یا نقد فیلم و امثال آن استفاده کرد. ولی به این معنا نیست که هر ویدئویی را که خواستیم می‌توانیم پخش کنیم. مثلاً، باید توجه داشت که اجازه «استفاده منصفانه» شامل کار عکاسان نمی‌شود. بنابراین، همیشه باید با کسانی که در قانون کپی‌رایت تخصص دارند مشورت کرد.

۹ - در خاتمه

آنچه در این راهنما شرح دادیم، مجموعه‌ای از اصول و کارشیوه‌هایی است که ریشه در تجربه و عقل سلیم دارند؛ و مفاهیمی نظری و انتزاعی نیستند. این اصول به قواعد جزئی و دقیقی می‌پردازند، اما به هیچ وجه همه ابعاد کار ما را پوشش نمی‌دهند؛ و جایگزینی برای تجربه و توانایی‌های حرفه‌ای خبرنگاران ما هم محسوب نمی‌شوند.

این رهنمودها ممکن است استثناهای بسیاری داشته باشند، اما اصول بنیادی آن‌ها بدون استثنا، همیشه ثابت است: درستی و شرافت، انصاف، دقت، و پرهیز از تعصب و پیش‌داوری. و برای دستیابی به این اصول، رفتار حرفه‌ای خبرنگاران ما و ارزش‌های اخلاقی آنان به اندازه هر یک از این رهنمودها ارزش و اهمیت دارد.

حرف آخراین‌که به شرافت حرفه‌ای و به عقل سلیم خود اتکا کنید، و این رهنمودها کمکی خواهند بود که تصمیم‌های درست بگیرید.

ایران اینترنشنال

لندن

فوریه ۲۰۱۸